

Tärgalt internetis

Soovitusi 2020. aasta turvalise interneti päeva tähistamiseks

Lastekaitse Liit
Estonian Union for Child Welfare

Kaasrahastatav ELI Euroopa
ühendamise rahastust

HITSA
Hariduse Infotehnoloogia
Sihtasutus

**TAL
TECH**

Sisukord

Üleskutse tähistada turvalise interneti päeva	3
Õpetajatele toimuvad Tallinnas digitaalse ohutuse õpetamise töötoad	5
Võimalus osa võtta mitmetest võistlustest ja konkurssidest	6
Osalege Kahoot testimises	6
Kübernööpnõela võistlus	7
Konkurss küber-põgenemistuba	8
Konkurss Kübernaaskel	9
Õppige digiohutust uute õpiobjektide abil	10
Valeuudised	11
Mängude keskkonnad	11
E-demokraatia ja turvalisus	11
Sisuloomest õpetajale	12
Sotsiaalmeedia keskkonnad	12
Rakendused lastevanematele	12
Tutvuge uue küberkaitse õpikuga	13
Tutvuge uuendatud ülesannete lehega	14
Valminud on uus valeuudiste plakat	14
Arvuti taustapildid ja ekraanisäästjad - lisa tarkuseterad oma arvutisse.....	15
Inspiratsiooni saab ka eelmiste aastate turvalise interneti päevaks koostatud teavitusmaterjalide kogumikest	16

ÜLESKUTSE TÄHISTADA TURVALISE INTERNETI PÄEVA

Hea õpetaja ja juhendaja!

Tänavu tähistatakse turvalise interneti päeva **11. veebruaril**. Enam kui 160 riigis pööratakse üheskoos tähelepanu interneti turvalisemale ja oskuslikumale kasutamisele. Soovime, et Eesti erinevates kohtades elavad lapsed ja noored, lapsevanemad ja õpetajad saaksid Teie abiga osa turvalise interneti päevast ja oleksid nutiseadmete kasutamisel veelgi nutikamad.

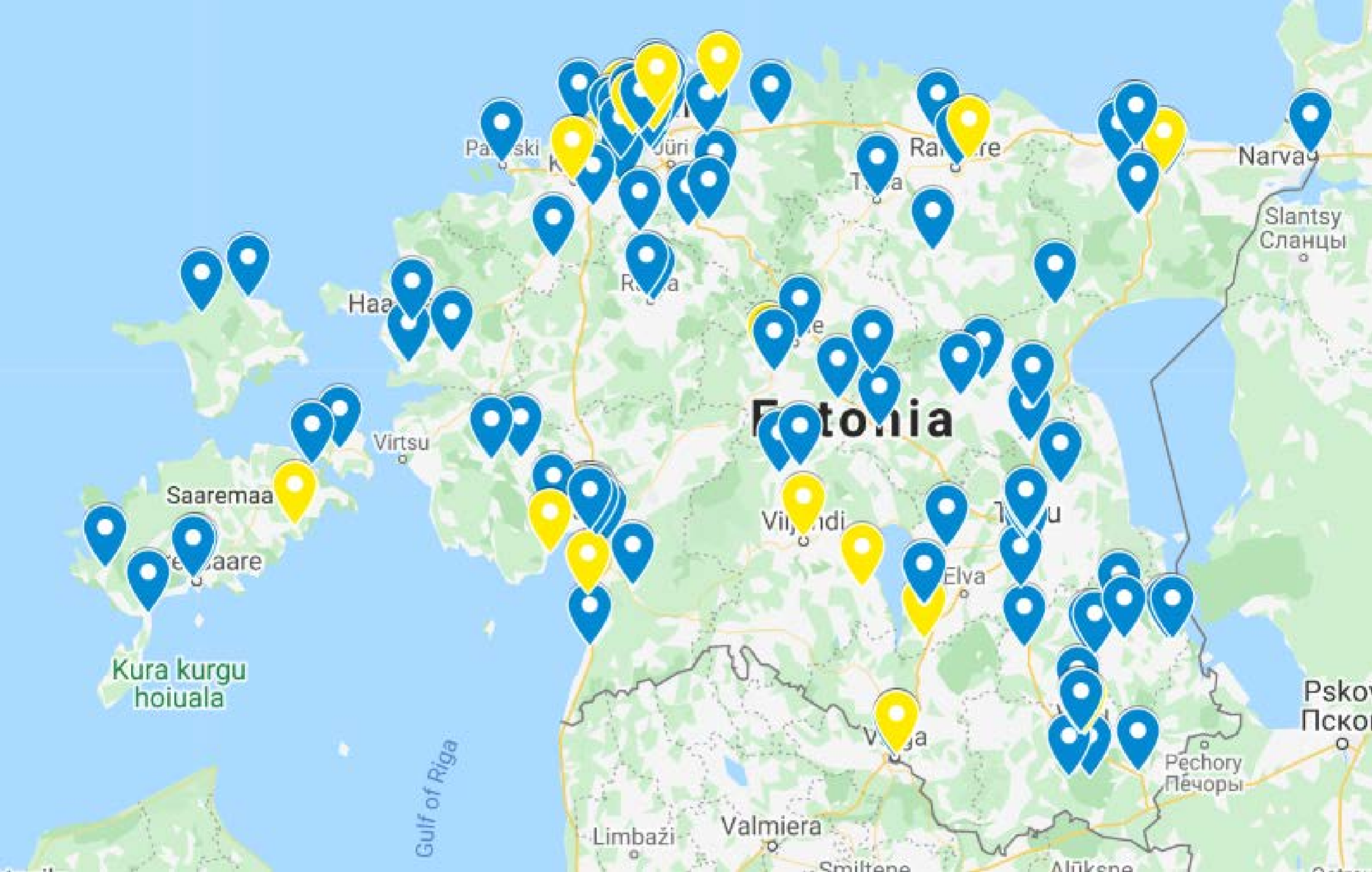
Sellega seoses teeme juba traditsiooniks saanud üleskutse tähistada koolis, lasteaias, noorte keskuses või huviringis temaatilise üritusega turvalise interneti päeva. Inspiratsiooni pakumiseks oleme koostanud käesoleva kogumiku, millest leiate nii uusi temaatilisi teavitusmaterjale kui ka mitmeid võistlusi ja konkursse, millest oma võistkondadega osa võtta.

! **Andke ka meile oma tegudest ja üritustest teada**

● www.targaltinternetis.ee.

Kõik lasteaiad, koolid, noorte keskused ja huviringid, kes on oma turvalise interneti päeva või nädala üritustest teada andnud, kantakse Eesti kaardile.

Kaardilt leiate inspiratsiooniks 2019. aasta turvalise interneti päeva üritused, mille kohta saate infot kaardil klikkides. Sinisega on märgitud koolid ja noortekeskused ning kollasega lasteaiad.

Seekord ootame peale ürituste toimumist ka teie **edulugusid**, mida teistega hiljem jagada. Tekitame Targalt internetis veebilehele nõu kogemustelaeka, kust saab inspiratsiooni ja häid mõtteid temaatiliste ürituste korraldamiseks.

Kui soovite teada, kuidas turvalise interneti päeva teistes riikides tähistatakse, klikkige lingil <https://www.saferinternetday.org/web/sid/country>. Sealt saab ülevaate ka Eestis toimuvatest üritustest.

Tähistame koos laste ja noortega turvalise interneti päeva ja saame nutivahendite kasutamisel veelgi nutikamaks!

Targalt internetis projekti meeskond

Õpetajatele toimuvad Tallinnas digitaalse ohutuse õpetamise töötoad

Lastekaitse Liidu, TalTechi ja HITSA koostöös toimuvad turvalise interneti päeval, 11. veebruaril Tallinnas digitaalse ohutuse õpetamise töötoad. Töötoas valmib igal osalejal grupitööna praktiline tunnikava **digitaalse ohutuse ja küberkaitse teemade õpetamiseks**.

Töötubadesse oodatakse alus-, põhi- ja keskhariduse ning kutsekoolide (arvuti) õpetajaid ja haridustehnolooge, kes digitaalset ohutust oma asutuses õpetavad või selle vastu huvi tunnevad.

TÖÖTUBADE TEEMAD JA TEGEVUSED:

- ➔ KüberPähkli uuringu tulemuste tutvustamine
- ➔ Uute tunnikavade teemade ajurünnak
- ➔ Olemasolevate digitaalse ohutuse tugimaterjalidega tutvumine (võimalusel juba kodutööna)
- ➔ Uute tunnikavade loomine ja olemasolevate materjalide komplekteerimine vastavalt vanuseastmele ja vajadustele
- ➔ Valminud tunnikavade tutvustamine

TÖÖTUBADE AJAKAVA

- ➔ Kell 9-12 töötuba lasteaiaõpetajatele TalTech Mektory (Raja 15, Tallinn)
[Registreerumine](#)
- ➔ Kell 9-12 töötuba III kooliastme, gümnaasiumi ja kutsekoolide õpetajatele HITSA nutiklass (Akadeemia tee 21/4, Tallinn)
[Registreerumine](#)
- ➔ Kell 13.30-16.30 töötuba I-II kooliastme õpetajatele TalTech Mektory (Raja 15, Tallinn)
[Registreerumine](#)

Võimalus osa võtta mitmetest võistlustest ja konkurssidest

Oleme loonud Kahoot keskkonnas viktoriinid “Ole targalt internetis” nooremate klasside õpilastele, kes saavad seal oma teadmisi testida.

Viktoriini saab läbi viia klassis õppetööraames.

Kahoot'i viktoriini 1.-3.klassi õpilastele

<https://play.kahoot.it/v2/?quizId=73b-7b17c-eec7-4854-abbc-e9d583b07b04>

Kahoot'i viktoriini 4.-6.klassi õpilastele

<https://play.kahoot.it/v2/?quizId=527033ac-9485-4b86-bd2b-d850c842d441>

Õpilased saavad osaleda kas oma nutivahendiga (äpp on allalaetav siit <https://kahoot.com/mobile-app/>) või arvutist veebilehelt <https://kahoot.it/>.

Õpetajad saavad õpilastele anda ka soovitud kodus koos vanematega viktoriini küsimustele vastata.

KÜBERNÖÖPNÕELA VÕISTLUS

KüberNööpnõel on 1.-6. klassile toimuv koolisisene digitaalse ohutuse ja küberkaitse teemasid tutvustav võistlus. Ülesanded on loonud digitaalse ohutuse eksperdid ja küberkaitse talendid, et panustada meie kõige nooremate ehk "KüberNööpnõelte" huvisse IT teemade ja ohutuse vastu.

Toimumise aeg: soovitame võistluse läbi viia veebruarikuu jooksul.

Et saata teile ülesannetele ja vastustele link, palume teil osalus registreerida.

Osaluse saab registreerida kuni 11.02.2019.

Registreeri oma kool SIIN

Ülesanded on loodud neljal teemal ja kuni neljal raskusastmel (kokku 16). Õpetaja otsustab millised ülesanded erinevate vanuseastmetega läbi viiakse. Ülesanded ja vastused saadetakse registreerunud õpetajatele alates 30.01.2020. Test on nii eesti kui vene keeles.

NB! Õpilased võivad kasutada paberit ja pliiatsit arvutuste tegemiseks

NB! Õpilased ülesannete sooritamiseks abivahendeid ja internetti kasutada ei või.

Teemad:

- Ole tähelepanelik! (lihtsam lausearvutus)
- Sassis tehnika
- Pildimõistus
- Mõistatused (krüptograafia)

Raskusastmed:

- Kerge - sobilik 1.-2. klassile
- Keskmine - sobilik 3.-4. klassile
- Raske - sobilik 5.-6. klassile
- Veel raskem ülesanne - sobilik 5.-6. klassile

Mugav on võistlust läbi viia nii:

- Kasutate meie e-ankeeti, milles õpilane märgib oma nime ja teie e-maili. Õpilase vastused laekuvad siis otse teie e-mailile ja on automaatselt hinnatud.
- Koostate antud klassile sobiliku võistlustöö ja prindite välja
- Koostate e-testi nt Google Forms abiga ja täidate arvutiklassis

NB! Kõik koolid võivad küsimusi ka täiendada, ülesandeid juurde lisada, mis on sobilikud teie konkreetset olukorda ja huvi arvestades, kui loote ise prinditud testi või e-testi.

KONKURSS KÜBER- PÕGENEMISTUBA

Targalt Internetis projekt, TalTech ja Kaitseministeerium läbi KüberPähkli projekti kutsuvad õpilasi alates 7. klassist, üliõpilasi ja õpetajaid osalema küberkaitse teemalise põgenemistoa omaloomingu konkursil.

Ootame esitama töid järgmiste gruppide poolt:

- 7.-9. klasside, 10.-12. klasside, kutsekoolide õpilasi;
- ülikoolide tudengid (BA, MA, DOC)
- õpetajaid/küberkaitse valdkonna koolitajaid.

Grupis kuni 4 inimest, võib esitada ka individuaalseid töid.

Reeglid:

Töö stiiliks on “põgenemistuba” või mini-CTF (lipuvõistlus <https://et.wikipedia.org/wiki/CTF>).

Kategooriad:

- Digitaalne põgenemistuba võib olla veebileht, äpp või eraldi käivitatav programm, võib sisaldada videoid ja muud meediat, mida on tavaarvutis võimalik avada.
- Päriselu põgenemistuba, mis mahub 40x20x30 cm kasti (tuleb esitada pildiline või videoga piisav tõendusmaterjal, mis on laetud internetti, et tööd oleks võimalik hinnata).
- Unikaalsed ülesanded on loodud küberkaitse oskuseid arendavatel teemadel. Näiteid ülesannetest leiate <https://ylesanded.targaltinternetis.ee/> või mis on “põgenemistuba” Google Play otsing “escape room”
- Keskkond ja ülesanded peaksid sobima kasutada algajatele küberkaitse huvilistele nuputamiseks alates 7. klass, kuid võib minna kõrgemates astmetes järk-järgult keerulisemaks.
- Keskkond hindab osalejate vastuseid autonoomselt.
- Eelistatud on lahendused, mida saab käivitada autonoomselt või juhendiga (ei vaja mängujuhti).
- Põgenemistoa põhikeskkond on eesti või inglise keeles.
- Ülesandeid põgenemistoaas peab olema vähemalt viis, võib olla enam.
- Ülesannete lahendamine võtab aega kokku kuni 25-30 minutit.
- Kohtunikele esitatakse lisaks toa lühikirjeldus koos lahendustega läbi online vormi.

Võistlustöö puhul hinnatakse:

- Tehnilist kvaliteeti
- Ülesannete kvaliteeti – keelelist arusaadavust, sobilikkust sihtrühmale ja unikaalsust
- Sobilikkust küberkaitse oskuste arendamiseks algajatele
- Stiili “põgenemistuba” järgimist

Võistlustööna esitatakse toa lühikirjeldus, lahendustee kirjeldus ja võistlustöö tõendusmaterjal.

Võistlustööd/tõendusmaterjal tuleb laadida internetti ja jagada võistluse korraldajatele otselink (ei vaja sisselogimist või on antud kaasa parool).

Võistlustööde esitamise tähtaeg on 23.02.2020

Link võistlustöö esitamisele: VORM

KüberNaaskel/CyberSpike on Eesti küberkaitse talentide suurvõistlus 14.-24. aastastele noortele. Võistlust korraldab Tallinna Tehnikaülikool ning viib läbi Kaitseväge Küberharjutusväljak.

Registreerumise tähtaeg on 24. veebruar 2020.

Virtuaalne eelvoor toimub 4.- 8. märtsil.

Põhivoor toimub TalTech Infotehnoloogia Kolledžis 12. Juunil.

Võistlusele on oodatud osalema 14-24-aastased Eesti kodakondsuse või elamisloaga küberkaitse huvilised noored.

Rohkem infot: www.kybernaaskel.ee

KAS SINUS ON H2KKERIT?

KÜBER- NAASKEL 2020

Registreerumine on avatud kuni 24.02.2020
www.kybernaaskel.ee

**TAL
TECH**

 KAITSEMINISTEERIUM

**KÜBERKAITSE VÕISTLUS 14-24
AASTASTELE NOORTELE**

Online eelvõistlus toimub 4.-8.03.2020
Põhivoor toimub 12.06.2020 TalTech IT Kolledžis

Õppige digiohutust uute õpiobjektide abil

Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutuses on projekti “Targalt internetis” raames valminud kuus uut õpiobjekti, mille eesmärk on suurendada õpetajate, lastevanemate ja õpilaste teadmisi turvalisest käitumisest internetis. Õpiobjektide tutvustuse on kirja pannud Madli Leikop. Õpiobjektides toodud eluliste näidete ja enesekontrollitestide abil saab igaüks tõsta oma teadlikkust digiohutusest. Käsitletud on olukordi, millega inimesed internetis iga päev kokku puutuvad ning kus õpetaja või lapsevanema nõuanne noorele on enam kui vajalik. Näiteks kuidas ära

tunda valeuudiseid ja õngitsuskirju, kuidas sotsiaalmeedias vältida ebasobivaid kontakte, missugused on kodanike võimalused osaleda e-demokraatias ning sellega seotud riskid jpm.

Õpiobjektid on mõeldud iseseisvaks õppimiseks. Need sisaldavad lugemismaterjale, videoid ja enesekontrolliteste. Õpiobjekte saab tervikuna või osaliselt kasutada ka ainetundides. Õpiobjektide pikkuses on arvestatud üks kuni kaks akadeemilist tundi, aga see sõltub ikka igaühe enda huvist ja vajadustest, kui palju aega ühele või teisele teemale pühendada.

Valeuudiste märkamine

Valeuudiste märkamise aluseks on tähelepanelikkus - **kriitiline uudise ja allika hindamine**. Kui me ei pööra tähelepanu uudise allikale, ei keskendu selle sisusse ja ei otsi lisainformatsiooni, võime sattuda infomanipulatsiooni ohvriks. Seega on oluline arendada enda kriitilist mõtlemist, et kajastatud infot analüüsida.

Selleks et valeuudiseid oleks lihtsam märgata, on Rahvusvaheline Raamatukoguühingute ja -institutsioonide Liit (IFLA) välja töötanud kaheksasammulise juhise uudise usaldusväarsuse hindamiseks.

Hinda allikat

- Uuri, mis veebilehekülg või sotsiaalmeediakonto selle uudise avaldas?
- Mis on antud uudise avaldamise eesmärk ja kes seda levitab?

Kus?

Kes?

Miks?

VALEUUDISED

Valeuudised on aktuaalne teema iga päev ja kõigi jaoks. Kuidas olla kindel, et loetav või vaadatav uudis on ikka õige? Õpiobjekt "[Valeuudised](#)" tutvustabki õpilastele ja õpetajatele valeuudise mõistet ja kuidas valeuudiseid ära tunda. Nagu õpiobjektis öeldakse: "Ühtset vastust/lahendust sellele küsimusele ei ole, kuid õppematerjal annab sulle mõned nipid, kuidas hinnata uudise usaldusväärsust."

MÄNGUDE KESKKONNAD

Uus põnev teema, mille tutvustamine õpetajatele ja lastevanematele on vajalik, et nad oskaksid noori mänguhuvilisi suunata ja juhendada. On ju veebipõhiste mängude mängimine üks põhilisi noorte meelelahutusi internetis. [Õpiobjekti](#) tutvustatakse populaarseid mängude keskkondi ja nendega seotud sotsiaalvõrgustikke ning mängudes esinevaid infoturbe ohte.

E-DEMOKRAATIA JA TURVALISUS

Õpiobjekt "[E-demokraatia ja turvalisus](#)" tutvustab huvilisele laiemalt, mis on demokraatlik riik ning kodanikuõigused ja -kohustused. Ja seejärel, kuidas demokraatiat ellu viia digiajastul digivahendeid kasutades, missugused on võimalused ja ohud. Iseseisvalt läbitav või koolitundi integreeritav õpiobjekt sisaldab mõtisklusülesandeid ja enesekontrolliteste.

SISULOOME ÕPETAJALE

Õpiobjekt "[Sisuloomest õpetajale](#)" tutvustab digitaalse sisuloome võimalusi õppetöös. Sisuloome on loominguine eneseväljendus, varasemate teadmiste ja sisu lõimimine ja ümbertöötamine, uue sisu loomine ja toimetamine, programmeerimine. Digitaalne sisuloomine toimub digikeskkondades ja digitaalsete vahendite abil. See algab tekstitööst, liikudes edasi piltide, tabelite, videote, testide, animatsiooni, programmeerimise ja teiste digitaalsete sisuloome vormide suunas.

Õpetaja saab õpiobjektist teada, millised on tuntumad sisuloome keskkonnad, kuidas neid kasutada ja probleeme ennetada.

SOTSIAALMEEDIA KESKKONNAD

Õpiobjekti läbinu oskab ennast kaitsta sotsiaalmeedias ebasoovitavate kontaktide ja riskide eest. Ühtlasi antakse ülevaade interneti ajaloost, räägitakse tuntumatest petuskeemidest sotsiaalmeedias (näiteks kahtlased loteriid; tööd, kus lubatakse palju raha vähese vaevaga jms) ning tutvustatakse üksikasjalikumalt kõige populaarsemaid sotsiaalmeediakanaleid.

RAKENDUSED LASTEVANEMATELE

See [õpiobjekt](#) on abiks lastevanematele – tutvustatakse rakendusi, mis toetavad laste turvalist interneti kasutamist. Õpiobjektis räägitakse teemast laiemalt ja tutvustatakse ka konkreetseid rakendusi, mis on vanematele abiks. Siiski ei maksa unustada, et isiklik eeskuju ja usaldusväärne vestlus lapsega on parim kaitsevahend digiohtuse tagamiseks!

Õpiobjektid on kättesaadavad projekti "Targalt internetis" kodulehelt <https://www.targaltinternetis.ee/opetajatele/opematerjalid/>.

Tutvuge uue küberkaitse õpikuga

Oktoobris 2019 valmis gümnaasiumi küberkaitse valikkursuse digiõpik koos õpetaja materjaliga. Tutvuda on võimalik digiõpiku ja õpetaja materjaliga lähemalt siin: <https://web.htk.tlu.ee/digitalu/kyberkaitse>

NB! 18. osa on õpetaja materjal. Sisene mine parooliga. Kui kellegil on huvi, siis palun ühendust võtta Eesti NATO Ühinguga, e-mail: info@eata.ee.

Õpiku valmimist toetas Haridus- ja Teadusministeerium ning õppematerjalid on loonud koostöös Eesti NATO Ühing, TalTech, Eesti Informaatikaõpetajate Selts ja Kehtna Kutsehariduskeskus.

Valikõppeaine „Küberkaitse“ eesmärgiks on anda õpilastele ettekujutus küberkaitse olemusest ja distsipliinidest ning võimaldada neil omandada algteadmised antud valdkonnas. Ainekavas sisalduva õppe tegevuse kaudu omandatakse küberkaitse valdkonna üldised teadmised, mis kinnistatakse praktilise tegevuse kaudu. Õppeaine eesmärk on panna alus turvalise küberkeskkonna põhimõtete mõistmisele, kujundada õpilaste turvateadlikkust ning valmisolekut vajadusel toetada kogukondliku küberturvalisuse teadlikkuse tõstmist.

The screenshot shows a web interface for the course 'KÜBERKAITSE'. On the left, under the 'SISU' (Content) tab, there is a table of contents with expandable sections: 'I. Infoühiskond', 'II. Risk ja oht', 'III. Edasiõppimine ja karjäär', and 'IV. Abiks'. Below this is a link for 'Autorid ja toetajad'. The main content area on the right displays a text block that matches the text in the adjacent column, describing the course's goals. At the bottom right, there is a video player with the title 'Riikliku Küberkaitse õppekava tutvustus' (Introduction to the National Cybersecurity Curriculum) and a play button icon.

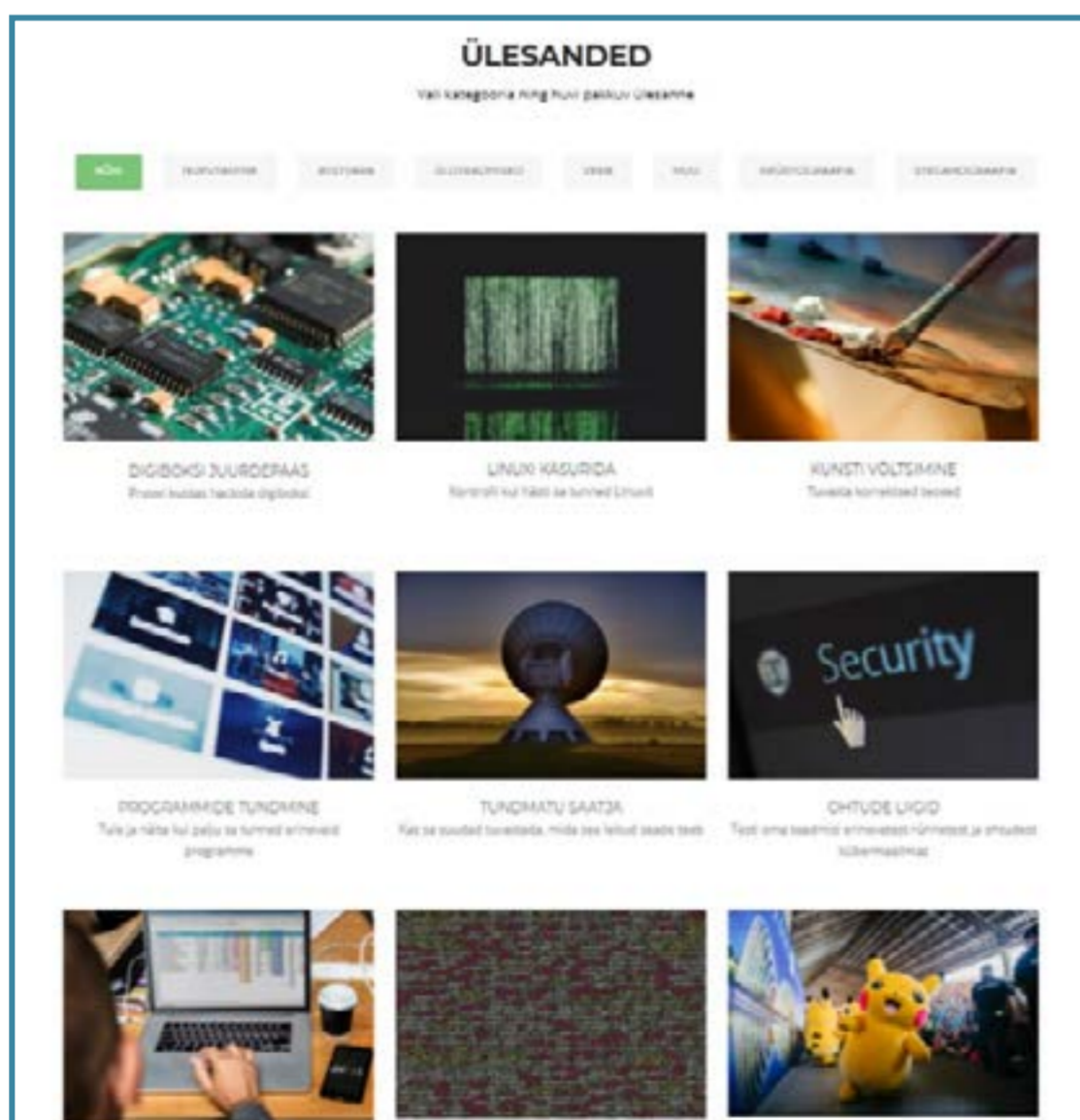
TUTVUGE UUENDATUD KÜBERTURBE ÜLESANNETE LEHEGA

KüberPähkli võistluse valitud palad leiata nüüd ja edaspidi ülesannete portaalist, ülesanded uuenevad aastaringi.

Targalt internetis küberkaitse harjutuste keskkonnas saavad digiohutuses targemad ja vanemad õpilased ennast proovile panna.

Ülesanded on kokku pandud KüberNaaskli võistluse võitjate ja korraldajate poolt ning jagunevad teemadelt nuputamiseks, riistvaraks, üledteadmisteks, veebihäkiks ja muudeks teemadeks.

<https://ylesanded.targaltinternetis.ee/>

VALMINUD ON UUS VALEUUDISTE PLAKAT

Valeuudised on aktuaalne teema. Iga päev ja kõigi jaoks. HITSA-l on valminud plakat koos selle juurde kuuluvate nõuannete, õppevara ja juhendmaterjalidega, mis aitavad õpetajal valeuudiste teemat õpilastele tutvustada:

<https://oppevara.hitsa.ee/valeuudised/valeuudiste-plakat-lisamaterjal/>

Arvuti taustapildid ja ekraanisäästjad - lisa tarkuseterad oma arvutisse

Ilus ja kasulik! Lisa turvalise interneti päeva tarkuseterad oma arvutisse!

Valminud on turvalise interneti teemalised arvutitaustad. Suur valik pilte koos tarkus- tega, mida meil kõigil aegajalt üle korra- ta tasub. Sobivad kasutamiseks nii koolis, lasteaias, tööl kui ka kodus. Valik on sinu - loodus, loomad või lilled - vaata lähe- malt <https://www.hitsa.ee/tarktaust>.

Kuidas tarkuseterad arvuti taustapildiks lisada?

1. Kliki arvuti töölaual ja vali parema hiireklikiga isikupärasta (personalize).
2. Vali taust (background) ning vali, kas soovid üht taustaks pilti või slaidi- esitlust.
3. Vali sirvi (browse) ning otsi arvutist üles sobiv pilt või galerii.
4. Vali, kui tihti pilt vahetub.

Samal kombel võid targad taustapildid lisada ka oma arvuti **ekraanisäästjaks** ehk **lukustuspildiks (lock screen)**.

Inspiratsiooni saab ka eelmiste aastate turvalise interneti päevaks koostatud teavitusmaterjalide kogumikest

Eelmise aasta [kogumikust](#) leiate mitmeid tunnikavasid, näiteks suhtlemisest ja privaatsusest, nutiseadmete turvalisusest, viitamisest, autentimisest, piraatlusest ja häkkimisest jne. Tutvuda saab ka Progetiigri õpikutega, mis aitavad digiteemasid õpetada jne.

Üle-eelmise aasta [kogumikust](#) leiate erinevaid teavitusmaterjale suhtlemise ja küberkiusamise temaatikast. Näiteks sisaldab see kampaania Suurim julgus materjale, mille hulgast leiate erinevaid videoid ning kaardimängu. Kogumikust saab teada, mida tuleks küberkiusamise puhul teha ning kust leiab nõu ja abi.

Kogumik „[Mida teha koolis, lasteaias, noortekeskuses turvalise interneti päeval ja selle nädala raames?](#)“. Siit kogumikust leiate temaatilisi nõuandeid, näiteks erinevate sotsiaalvõrgustike privaatsuseadmise juhised koos tunnikavaga, lingid eestikeelsetele programmeerimismängudele, samuti veebinarile “Miks Google küsib mu telefoninumbrit?”. Lisaks lühematele ja pikematele temaatilistele videotele, mida õpilastele näidata jne.

Kogumikust „[Kuidas tähistada koolis turvalise interneti päeva? Testid, mängud, videod jpm.](#)“ leiate praktilisi nõuandeid erinevate teavitusmaterjalide kasutamiseks vastavalt sellele, kui palju on teil selleks aega. Kui teil on aega 5-10 minutit, siis võtke ette filmide vaatamine. Kui teil on aega 10-20 minutit, siis vaadake veidi pikemaid filme, mängige mängu või lahendage teste. Kui on 1-2 ainetundi, siis viige läbi temaatiline tund ja/või vaadake etendust

www.targaltinternetis.ee

